

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

13 päivänä maaliskuuta 2014*

Kuudes arvonlisäverodirektiivi — Vapautukset — 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 ja 6 alakohta — Erityiset sijoitusrahastot — Ammatilliset eläkejärjestelmät — Hallinnointi — Talletus- ja käyttötilejä, maksuja tai tilisiirtoja koskevat liiketoimet

Asiassa C-464/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Østre Landsret (Tanska) on esittänyt 8.10.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.10.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ATP PensionService A/S

vastaan

Skatteministeriet,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz sekä tuomarit E. Juhász, A. Rosas (esittelevä tuomari), D. Šváby ja C. Vajda,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.10.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- ATP PensionService A/S, edustajinaan advokat H. S. Hansen ja advokat T. Kristjánsson,
- Tanskan hallitus, asiamiehenään V. Pasternak Jørgensen, avustajanaan advokat K. Lundgaard Hansen,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, edustajanaan barrister R. Hill,
- Euroopan komissio, asiamiehinään L. Lozano Palacios, M. Clausen ja C. Barslev,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.12.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste – 17.5.1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1; jäljempänä kuudes direktiivi) 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 ja 6 alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain ATP PensionService A/S (jäljempänä ATP) ja Skatteministeriet (valtiovarainministeriö) ja joka koskee sitä, ettei eräitä ATP:n ammatillisille eläkekassoille suorittamia palveluja vapautettu arvonlisäverosta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on vapautettava verosta jäljempänä luetellut liiketoimet edellytyksillä, joita ne asettavat vapautusten oikeaksi ja selkeäksi soveltamiseksi sekä veropetosten, veron kiertämisen ja muiden väärinkäytösten estämiseksi, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta yhteisön muiden säännösten soveltamista:

--

d) seuraavat liiketoimet:

--

3. liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat talletus- ja käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, saamisia, shekkejä ja muita siirrettäviä asiakirjoja, lukuun ottamatta saamisten perimistä;

--

6. jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen hallinta [oikeammin: hallinnointi tai hoitaminen].”

- 4 Arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/611/ETY (EYVL L 375, s. 3), sellaisena kuin se on muutettuna 21.1.2002 annetuilla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveillä 2001/107/EY ja 2001/108/EY (EYVL L 41, s. 20 ja 35; jäljempänä direktiivi 85/611), 1 artiklan 2 kohdassa määritellään kyseessä olevat yritykset seuraavasti:

”Yhteissijoitusyrityksillä tarkoitetaan tässä direktiivissä, jollei 2 artiklasta muuta johdu, yrityksiä:

- joiden ainoana tarkoituksena on yleisöltä hankittujen varojen yhteinen sijoittaminen 19 artiklan 1 kohdassa mainittuihin siirtokelpoisiin arvopapereihin ja/tai muuhun helposti rahaksi muutettavaan rahoitusomaisuuteen ja jotka toimivat riskin hajauttamisen periaatteella, ja

- joiden osuudet on haltijan vaatimuksesta ostettava takaisin tai lunastettava suoraan tai välillisesti näiden yritysten varoilla. Yhteissijoitusyrityksen toimenpide, jonka tarkoituksena on varmistaa, ettei sen osuuksien pörssi-arvo poikkea merkittävästi niiden nettoarvosta, rinnastetaan takaisinostoon tai lunastukseen.”
- 5 Direktiivin 85/611 5 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan ”tätä direktiiviä sovellettaessa sijoitusrahastojen ja sijoitusyhtiöiden hoitamiseen kuuluvat myös liitteessä II luetellut tehtävät; luettelo ei ole tyhjentävä”.
- 6 Mainitussa liitteessä II mainitaan seuraavat seikat ”yhteiseen salkunhoitoon kuuluvina tehtävinä”:
 - Sijoitusten hoito
 - Hallinnoiminen:
 - a) lakisääteiset ja rahastonhoitoon liittyvät kirjanpitopalvelut;
 - b) asiakastiedustelut;
 - c) arvonmääritys ja hinnoittelu (veroilmoitukset mukaan luettuna);
 - d) säännösten noudattamisen seuranta;
 - e) osuudenhaltijarekisterin ylläpito;
 - f) tulojen jakaminen;
 - g) osuuksien liikkeeseenlasku ja lunastaminen;
 - h) sopimusten selvitystoiminta (osuustodistusten toimitus mukaan luettuna);
 - i) tietojen kirjaaminen.
 - Markkinointi.”
- 7 Direktiivin 85/611 5 g artiklan 1 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus sallia, että rahastoyhtiö ”siirtää liiketoimintansa tehostamiseksi yhden tai useamman omista tehtävistään kolmansille osapuolille”, kunhan kyseisen 5 g artiklan 1 kohdan a–i alakohdassa mainitut edellytykset täyttyvät.

Tanskan oikeus

Tanskan eläkejärjestelmä

- 8 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuvailee Tanskan eläkejärjestelmää seuraavasti.
- 9 Se esittää, että kyseinen järjestelmä jakautuu kolmeen pylvääseen, joista ensimmäinen kattaa lakisääteisen eläkkeen (muun muassa ”folkepension”, valtion maksama kansaneläke), toinen ammatilliset lisäeläkejärjestelmät ja kolmas täydentävän yksilöllisen eläkesäästämisen. Ensimmäisen pylvään eläke rahoitetaan verovaroin, kun taas toisen ja kolmannen pylvään eläkkeen (lisäeläke) rahoittavat eläke-etuuden saajat eli eläkevakuutetut.

- 10 Tavallisesti lisäeläkejärjestelmät (toinen ja kolmas pylväs) rahoitetaan maksamalla säännöllisiä maksuja eläkelaitoksen (muun muassa eläkekassat) tai rahalaitoksen hallinnoimaan eläkejärjestelmään. Ammatillisissa lisäeläkejärjestelmissä (toinen pylväs) työnantaja lähtökohtaisesti maksaa eläkemaksut palkansaajan puolesta eläkekassaan tai joskus rahalaitokseen.
- 11 Lisäeläkejärjestelmä (toinen ja kolmas pylväs) on yleensä maksuperusteinen, eli eläkemaksun suuruus määritetään etukäteen, mutta saatavan eläkkeen suuruus riippuu yhtäältä eläkelaitokselle maksetuista määristä ja toisaalta niiden sijoitustuotosta (joista on vähennetty eläkesäästämiseen liittyvät kustannukset).
- 12 Lisäeläkkeestä saatava vastike voi olla
- elinkorko eli annuiteetti, jota maksetaan eläkevakuutetun kuolemaan asti;
 - tasaerissä maksettava eläke, jota voidaan maksaa eläkkeelle jäämisestä lähtien;
 - kertasuorituksena maksettava eläkekorvaus, joka voidaan maksaa eläkkeelle jätäessä.
- 13 Elinkorkovakuutuksessa eläkevakuutettu voi saada säännöllistä eläkettä eläkkeelle jäämisestä kuolemaansa asti. Eläkkeen määrä lasketaan yhtäältä eläkevakuutettujen keskimääräisen elinajanodotteen ja toisaalta eläkkeelle jäämiseen mennessä kertyneiden eläkesäästöjen perusteella. Eläkevakuutettu voi käyttää tasaerissä tai kertasuorituksena maksettavan eläkkeen säästösummaa elinkorkovakuutuksen ostamiseen tai jo olemassa olevan elinkorkovakuutuksensa kasvattamiseen.
- 14 Täydentävään eläkesäästöohjelmaan suoritettut maksut ovat Tanskan tuloverolainsäädännön mukaan tiettyyn määrään asti verovähennyskelpoisia. Vähennysoikeus ei riipu siitä, maksetaanko eläkemaksuja eläkelaitoksen hallinnoimaan eläkesäästöohjelmaan vai rahalaitoksen eläkesäästöohjelmaan.
- 15 Eläkevakuutettu itse päättää eläkejärjestelmään maksettavien maksujen määrästä ja eläkesäästöjen jakautumisesta elinkorkovakuutuksen, tasaerissä maksettavan eläkkeen ja kertasuorituksena maksettavan eläkekorvauksen kesken.
- 16 Ammatillisten lisäeläkkeiden tapauksessa (toinen pylväs) työmarkkinaosapuolet (työnantaja- ja palkansaajajärjestöt) kuitenkin yleensä edustavat yksittäisiä työnantajia ja palkansaajia ja sopivat kollektiivisesti palkansaajien eläke-ehdoista toistuvissa sopimusneuvotteluissa.
- 17 Tällaisten kollektiivisten sopimusten piiriin kuuluvien palkansaajien eläkemaksut maksetaan sovitun suuruusina lähtökohtaisesti eläkekassaan (ammatillinen eläkekassa). Tällaisten pakollisten eläkemaksujen lisäksi palkansaajat voivat maksaa lisäeläkemaksuja ammatilliseen eläkejärjestelmään tai sopia rahalaitoksen kanssa yksilöllisestä eläkesäästöohjelmasta.
- 18 Yksilöllisiin eläkesäästöohjelmiin (kolmas pylväs) sisältyvät myös niiden henkilöiden eläkemaksut, jotka eivät kuulu työsuhdeperusteiseen eläkejärjestelmään. Tämä koskee muun muassa itsenäisiä ammatinharjoittajia, työnantajia ja johtajia. Hekin voivat kuitenkin maksaa eläkemaksuja ammatilliseen lisäeläkejärjestelmään (toinen pylväs), jos tällainen järjestelmä on käytössä yrityksen työntekijöitä varten.

Tanskan arvonlisäverosäännökset

- 19 Tanskan arvonlisäverolain (momsloven) 13 §:n 1 momentin 11 kohdan c ja f alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavat tuotteet ja palvelut on vapautettu verosta:

--

11) seuraavat rahoitukseen liittyvät toimet:

--

- c) liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat talletus- ja käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, saamisia, sekkejä ja muita kaupankäyntiasiakirjoja, lukuun ottamatta saamisten perimistä;

--

f) erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi.”

- 20 Hallinnollisten ohjeiden (Den Juridiske Vejledning) 2012-2, jossa annetaan viranomaisille virallisia ohjeita arvonlisäverolain tulkittamiseksi, D.A.5.11.6 kohdan mukaan talletus- ja käyttötilejä koskeviin liiketoimiin sisältyvät muun muassa talletustilien, eläkesäästöjärjestelyjen ja muiden säästämisyjärjestelyjen perustaminen sekä varojen tallettaminen tileille ja nostaminen niiltä.

- 21 Tästä seuraa maksuja ja tilisiirtoja koskevien liiketoimien kannalta, että ”maksuja ja tilisiirtoja koskevissa liiketoimissa siirretään varoja käteisenä, sähköisesti (esimerkiksi atk-keskuksen tai SWIFT:n [(Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)] välityksellä tai valmisteltujen asiakirjojen perusteella tietyin yksilöidyin ehdoin. Maksut, tilisiirrot tai maksujen välittäminen voivat tapahtua alihankkijoiden välityksellä, esimerkiksi PBS-maksupalvelun kautta”.

- 22 Hallinnollisten ohjeiden D.A.5.11.9.3 kohdan mukaan erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi sisältää muun muassa seuraavia toimia:

— päivittäinen salkunhoito, mukaan lukien kirjanpito

— sijoitusneuvonta ja sijoituspäätösten tekeminen sekä arvopaperien osto- ja myyntitoiminnan toteuttaminen sijoitusrahaston lukuun

— sijoitustodistusten sisäisen arvon laskenta

— sijoitustodistusten myöntäminen ja lunastaminen

— muut hallinnointipalvelut, mukaan lukien tietotekniset palvelut, esitteet ynnä muut, markkinointi, johtaminen sekä kehitys- ja analyysipalvelut.

- 23 Edellä mainituista ohjeista ilmenee lisäksi, että arvonlisäverovapautusta sovelletaan erityisten sijoitusrahastojen hallinnointiin riippumatta siitä, vastaako hallinnoinnista rahasto itse vai hallinnointiyhtiö tai muu taho, jolle on laillisesti annettu toimivalta siihen.

- 24 Østre Landsret (itäisen alueen tuomioistuin) mainitsee ennakkoratkaisupyynnön 2 kohdassa, että hallinnollisten ohjeiden D.A.5.11.9.2 kohdassa määritellään erityinen sijoitusrahasto seuraavasti:

”Skatterådet on sitovassa vastauksessaan noudattanut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-363/05, JP Morgan [Fleming Claverhouse Investment Trust ja The Association of Investment Trust Companies], [28.6.2007] antamaa tuomiota [Kok., s. I-5517; jäljempänä JP Morgan Fleming -tuomio]. Skatterådet määrittelee vastauksessaan erityiset sijoitusrahastot, joita vapautuksen arvonlisäverosta voi Tanskan oikeuskäytännön mukaan ulottaa koskemaan. Ks. [tulkintaa veroasioissa koskeva ohje] SKM2008.353.SR.

Arvonlisäverolain 13 §:n 1 momentin 11 kohdan f alakohdan mukainen vapautus arvonlisäverosta koskee seuraavia erityisiä sijoitusrahastoja:

1. [direktiivin 85/611] soveltamisalaan kuuluvat erityiset sijoitusrahastot ja muut kollektiivisesti arvopapereihin sijoittavat tahot (yhteissijoitusyritykset),
2. tilejä pitävät sijoitusrahastot, vrt. tilejä pitävien sijoitusrahastojen jäsenten verotuksesta annetun lain (lov om beskatning af medlemmer af kontoførende investeringsforeninger) 2 §, riippumatta siitä, kuuluvatko rahastot [direktiivin 85/611] soveltamisalaan,
3. verotuslain (ligningsloven) 16 C §:n 1 momenttiin sisältyvät tuottoa jakavat sijoitusrahastot riippumatta siitä, kuuluvatko ne [direktiivin 85/611] soveltamisalaan,
4. osaketuottojen verotusta koskevan lain (aktieavancebeskatningsloven) 19 §:n 2–4 momentin soveltamisalaan kuuluvat sijoitusrahastot riippumatta siitä, kuuluvatko ne [direktiivin 85/611] soveltamisalaan,
5. sosiaalipalvelulain (lov om social service) 1 §:n 1 momentin 5a kohtaan sisältyvät todistuksia myöntävät kumuloivat sijoitusrahastot riippumatta siitä, kuuluvatko ne [direktiivin 85/611] soveltamisalaan,
6. sijoitustrustiyhtiöt (ITC), vrt. [JP Morgan Fleming -tuomio], riippumatta siitä kuuluvatko ne 2–5 momentin soveltamisalaan,
7. muut kollektiivisesti arvopapereihin sijoittavat tahot, joiden voidaan tapauskohtaisen arvioinnin perusteella katsoa tarjoavan 1–6 momentissa tarkoitettujen sijoitusrahastojen palveluihin verrattavia tai niiden kanssa kilpailevia palveluja jäsenilleen, osakkeenomistajille tai muille, kun otetaan huomioon arvopaperisijoittamiseen liittyvä riskien hajauttaminen.”

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

- 25 Østre Landsret kuvailee pääasian tosiseikastoa seuraavasti.
- 26 ATP:n suurin asiakas on ammatillinen eläkekassa PensionDanmark. PensionDanmark hallinnoi työmarkkinajärjestöjen sopimuksiin ja yrityskohtaisiin sopimuksiin perustuvia eläkejärjestelmiä sellaisten 12 ammattijärjestön ja 37 työnantajajärjestön lukuun, joihin kuuluu kaikkiaan 602 000 jäsentä, jotka ovat 22 000 yksityisyrittäjien tai julkisen tahon palveluksessa.
- 27 ATP:n palvelut ovat osa seuraavassa kuvattavaa prosessia. ATP perustaa työnantajalta saamiensa tietojen perusteella jokaiselle eläkevuokutetulle tilin yhdessä sen hallinnoiman järjestelmän asiakkaana olevassa eläkekassassa. Työnantaja ilmoittaa ATP:lle kaikkien työntekijöidensä maksettavaksi kuuluvien eläkemaksujen määrän ja siirtää eläkelaitoksen tilille rahalaitokseen summan, joka vastaa kyseisten

eläkemaksujen kokonaismäärää. Tämän jälkeen ATP kirjaa kunkin palkansaajan tilille hallinnoimaansa eläkejärjestelmään summan, joka työnantajan on kollektiivisen tai yrityskohtaisen sopimuksen perusteella maksettava kullekin palkansaajalle.

- 28 Eläkevakuutettu voi milloin tahansa tutustua eläketiliinsä eläkekassan internetsivuston kautta. ATP päivittää tilien tilanteen niille tallennettavien ja niiltä nostettavien määrien perusteella, joten eläketilin saldo on sama kuin eläkesäästöjen määrä (ansaittuja mutta tulouttamattomia tuottoja lukuun ottamatta).
- 29 Lisäksi ATP käynnistää nostotapahtumat eläkekassoissa vakuutettujen tileiltä antamalla rahalaitokselle määräyksen määrien maksamisesta eläkevakuutetuille.
- 30 Eläkekassat sijoittavat eläkejärjestelmiin maksetut määrät itse.
- 31 Niinpä ATP hoitaa eläkekassojen puolesta seuraavia tehtäviä:
- hallinnolliset tehtävät, erityisesti työnantajien ja palkansaajien (eläkevakuutettujen) neuvominen eläkekassojen tarjoamiin järjestelmiin liittyvissä asioissa ja niistä tiedottaminen,
 - ATP:n eläkekassoille tarjoamien palveluiden tuottamiseen käytetyn järjestelmäalustan ylläpito ja kehittäminen sekä
 - eläkekassoihin suoritettavia maksuja ja eläkkeiden maksamista eläkkeensaajille koskevat palvelut.
- 32 ATP teki 30.6.2002 asti arvonlisäveroilmoituksen eläkekassoilta kyseisistä palveluista saamastaan vastikkeesta. ATP katsoi kuitenkin asiassa C-2/95, SDC, 5.6.1997 annetun tuomion (Kok., s. I-3017) perusteella, että sen eläkekassoihin maksettaviin eläkemaksuihin ja eläkkeiden maksamiseen liittyvät palvelut koskivat kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdan perusteella arvonlisäverosta vapautettuihin maksuihin ja tilisiirtoihin liittyviä liiketoimia.
- 33 ATP ilmoitti tästä Skatteministerietille 26.6.2002. Skatteministeriet totesi 7.10.2005 tekemässään päätöksessä, että ATP:n eläkkeiden maksamista koskevat palvelut olivat arvonlisäverosta vapautettuja maksuja ja tilisiirtoja koskevia liiketoimia, mutta epäsi eläkejärjestelmiin suoritettavia maksuja koskevien palvelujen vapauttamisen arvonlisäverosta lukuun ottamatta šekkien vastaanottamista ja lunastamista koskevia palveluja. Landsskatteretten (verotuomioistuin) vahvisti 13.5.2009 antamallaan ratkaisulla Skatteministerietin päätöksen.
- 34 ATP valitti vahvistavasta ratkaisusta Retten i Hillerødiin (Hillerødin tuomioistuin), joka siirsi asian Østre Landsretin käsiteltäväksi.
- 35 Østre Landsret mainitsee ennakkoratkaisupyynnön 1.2 kohdassa, että palvelujen suorituksia, joita Skatteministeriet ja Landsskatteretten eivät pidä arvonlisäverovapautukseen oikeuttavina, ovat olennaisilta osin
- ”(1) eläkemaksuja suorittavien työnantajien kirjaaminen työnantajien toimittamien tietojen perusteella,
- (2) tilien luominen eläkejärjestelmään ATP:ssä palkansaajia (eläkevakuutettuja) varten työnantajien toimittamien tietojen perusteella,
- (3) sellaisten välineiden tarjoaminen työnantajien käyttöön eläkemaksujen eläkejärjestelmään maksamista varten, joilla kunkin työnantajan palkansaajien kaikki eläkemaksut maksetaan eläkekassan tilille rahalaitokseen verkkopalvelun (internet) tai maksukortin avulla

- (4) työnantajien toimittamien selvitysten vastaanotto ja kirjaaminen eläkemaksujen kokonaissumman erittelemiseksi työntekijäkohtaisesti (mukaan lukien suoraan eläkekassoihin suoritettavan eläkemaksun perusteella määräytyvän ammatillisen lisäeläkemaksun laskenta ja tilittäminen)
- (5) eläkemaksujen kirjaaminen yksittäisten eläkevakuutettujen tileille eläkekassan järjestelmään ATP:ssä, mukaan lukien tilien tilanteen jatkuva päivittäminen niille suoritettujen maksujen ja saatujen tuottojen perusteella,
- (6) puuttuvien maksujen kirjaaminen
- (7) tiedottaminen eläkekassojen asiakkaille kertasuorituksena maksettavaa eläkekorvausta kerryttäneistä eläkemaksuista,
- (8) tiliotteiden lähettäminen.”

36 ATP:n Østre Landsretissä esittämän mukaan kyseiset palvelut olisi vapautettava arvonlisäverosta

- erityisten sijoitusrahastojen hallinnointina arvonlisäverolain 13 §:n 1 momentin 11 kohdan f alakohdan, jolla pannaan täytäntöön kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohta, perusteella ja/tai
- liiketoimina, jotka koskevat talletus- ja käyttötilejä, maksuja tai tilisiirtoja, arvonlisäverolain 13 §:n 1 momentin 11 kohdan c alakohdan, jolla pannaan täytäntöön kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohta, perusteella.

37 Skatteministerietin mukaan mainittuja ATP:n suorittamia palveluja ei voida vapauttaa arvonlisäverosta, koska eläkekassat on erotettava erityisistä sijoitusrahastoista seuraavista syistä:

- eläkekassoissa yhdistyvät eläkesäästämis- ja vakuutuspalvelut; eläkkeet voivat olla yhtäältä elinkorkovakuutuksen tai toisaalta kertasuorituksena tai tietyn ajan jälkeen maksettavan eläkkeen luonteisia; ne tarjoavat lisäturvan esimerkiksi kuoleman tai työkyvyttömyyden varalta
- työnantajat maksavat eläkemaksut kollektiivisten sopimusten perusteella, eivät palkansaajat
- eläkesäästämisen tarkoitus on saavuttaa tasapaino työskentelynaikaisten tulojen ja eläketulojen välillä, kun taas sijoituksilla tavoitellaan yleensä arvonnousua
- eläkekassoihin suoritettavat maksut voidaan vähentää verotettavista tuloista tietyissä rajoissa tuloverolainsäädännön perusteella.

38 Tässä tilanteessa Østre Landsret on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko [kuudennen direktiivin] 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohtaa tulkittava siten, että jos jäsenvaltio pitää [edellä 19–24 kohdassa toistetussa] ennakkoratkaisupyyntönsä 2 kohdassa ilmoitettuja laitoksia erityisinä sijoitusrahastoina, jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen käsitteeseen on sisällytettävä käsiteltävässä asiassa tarkoitettujen kaltaiset eläkekassat, joilla on seuraavia piirteitä:
 - a) palkansaajalle (eläkevakuutetulle) maksettava tuotto määräytyy eläkekassan sijoitusten tuoton mukaan,
 - b) työnantajan ei ole maksettava lisämaksuja turvatakseen eläkevakuutetulle tietyn tuoton,

- c) eläkekassa sijoittaa kertyneet varat kollektiivisesti riskejä hajauttaen,
 - d) olennainen osa eläkekassaan suoritettavista maksuista määräytyy yksittäisiä palkansaajia ja työnantajia edustavien järjestöjen tekemien kollektiivisten sopimusten perusteella eikä yksittäisten palkansaajien päätösten perusteella,
 - e) yksittäinen palkansaaja voi itsenäisesti päättää täydentävien eläkemaksujen maksamisesta eläkekassaan,
 - f) itsenäiset ammatinharjoittajat, työnantajat ja johtajat voivat halutessaan maksaa eläkemaksuja eläkekassaan,
 - g) etukäteen määritetty osuus kollektiivisessa sopimuksessa sovitusta palkansaajien eläkesäästöistä käytetään elinkorkovakuutukseen,
 - h) eläkevakuutetut maksavat eläkekassan kulut,
 - i) eläkekassaan suoritettavat eläkemaksut ovat verovähennyskelpoisia kansallisessa tuloverotuksessa tiettyyn määrään asti,
 - j) esimerkiksi rahalaitoksen tarjoamaan yksilölliseen eläkesäästöohjelmaan, jossa varat voidaan sijoittaa erityiseen sijoitusrahastoon, suoritettavat maksut ovat vähennyskelpoisia kansallisessa tuloverotuksessa samassa laajuudessa kuin edellä i kohdassa,
 - k) edellä i kohdassa kuvatun verovähennysoikeuden vastapainoksi saatava eläke on veronalaista tuloa, ja
 - l) eläkesäästöt maksetaan vakuutetulle lähtökohtaisesti hänen tultuaan eläkeikään?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdasta tulkittava siten, että käsiteltävän asian kohteena olevat palvelut (vrt. ennakkoratkaisupyynnön 1.2 kohta[, edellä tuomion 35 kohta]) sisältyvät hallinnoinnin käsitteeseen?
- 3) Onko käsiteltävän asian kohteena olevan, eläkemaksujen ja eläkkeiden maksamista koskevan palvelun (vrt. ennakkoratkaisupyynnön 1.2 kohta[, edellä tuomion 35 kohta]) kaltaista palvelua pidettävä kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdan perusteella yhtenä palvelukokonaisuutena vai useina erillisinä palveluina, joita on arvioitava erikseen?
- 4) Onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdasta tulkittava siten, että siinä säädetty maksuja tai tilisiirtoja koskevien liiketoimien vapautus arvonnäköverosta koskee myös käsiteltävän asian kohteena olevan kaltaista eläkemaksujen ja eläkkeiden maksamiseen liittyvää palvelua (vrt. ennakkoratkaisupyynnön 1.2 kohta[, edellä tuomion 35 kohta])?
- 5) Jos neljänteen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdasta tulkittava siten, että siinä säädetty varojen talletusta tai käyttötilejä koskevien liiketoimien vapautus arvonnäköverosta koskee myös käsiteltävän asian kohteena olevan kaltaista eläkemaksujen ja eläkkeiden maksamiseen liittyvää palvelua (vrt. ennakkoratkaisupyynnön 1.2 kohta[, edellä tuomion 35 kohta])?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys, joka koskee erityisten sijoitusrahastojen käsitettä

- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee ensimmäisellä kysymyksellään sitä, onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset eläkekassat, joita voidaan luonnehtia kysymyksessä kuvatulla tavalla, kuuluvat kyseisessä säännöksessä tarkoitetun jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen käsitteen piiriin.
- 40 Heti alkuun on huomautettava vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että vaikka muun muassa kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa säädetyt vapautukset ovat unionin oikeuden itsenäisiä käsitteitä, joille on lähtökohtaisesti annettava yhteinen määritelmä, jonka tarkoituksena on välttää eroavaisuudet arvonlisäverojärjestelmän soveltamisessa eri jäsenvaltioissa, siten, että jäsenvaltiot eivät voi muuttaa niiden sisältöä, tämä ei ole kuitenkaan tilanne silloin, kun lainsäätäjä on jättänyt jonkin vapautuksen tiettyjen termien määrittelemisen jäsenvaltioiden tehtäväksi (ks. vastaavasti asia C-169/04, Abbey National, tuomio 4.5.2006, Kok., s. I-4027, 38 ja 39 kohta; JP Morgan Fleming -tuomion 19 ja 20 kohta ja asia C-424/11, Wheels Common Investment Fund Trustees ym., tuomio 7.3.2013, 16 kohta, jäljempänä Wheels-tuomio). Kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus määritellä käsite ”erityiset sijoitusrahastot” (ks. Wheels-tuomion 16 kohta).
- 41 Tätä jäsenvaltioille annettua määrittelyvaltaa rajoittaa kuitenkin kielto jättää noudattamatta unionin lainsäätäjän vapautuksen itsensä osalta käyttämiä termejä (ks. vastaavasti JP Morgan Fleming -tuomion 21 kohta ja Wheels-tuomion 17 kohta). Jäsenvaltio ei muun muassa voi riitauttamatta termejä ”erityinen sijoitusrahasto” itsessään valita erityisistä sijoitusrahastoista niitä, joihin vapautusta sovelletaan, ja niitä, joihin sitä ei sovelleta. Mainituilla säännöksillä jäsenvaltiolle annetaan siis ainoastaan toimivalta määritellä kansallisessa oikeudessaan rahastot, jotka kuuluvat käsitteeseen ”erityiset sijoitusrahastot” (ks. vastaavasti JP Morgan Fleming -tuomion 41–43 kohta ja Wheels-tuomion 17 kohta).
- 42 Kyseisen määrittelyvallan käyttämisessä on lisäksi noudatettava kuudennen direktiivin tavoitteita sekä yhteiseen arvonlisäverojärjestelmään kuuluvaa verotuksen neutraalisuuden periaatetta (ks. vastaavasti JP Morgan Fleming -tuomion 22 ja 43 kohta ja Wheels-tuomion 18 kohta).
- 43 Tässä yhteydessä on huomautettava, että erityisten sijoitusrahastojen hallinnointiin liittyvien liiketoimien verosta vapauttamisen tavoitteena on muun muassa helpottaa sijoittajien sijoitusyritysten avulla harjoittamaa arvopaperisijoittamista siten, että arvonlisäverosta aiheutuvat kustannukset jäävät pois, ja varmistamalla näin yhteisen arvonlisäverojärjestelmän neutraalisuus silloin, kun on valittava, tehdäänkö sijoitus suorana sijoituksena arvopapereihin vai yhteissijoitusyrityksen välityksellä (ks. vastaavasti em. asia Abbey National, tuomion 62 kohta; JP Morgan Fleming -tuomion 45 kohta; Wheels-tuomion 19 kohta ja asia C-275/11, GfBk, tuomio 7.3.2013, 30 kohta).
- 44 Verotuksen neutraalisuuden periaatteesta on tarkemmin todettava, että kyseinen periaate on esteenä sille, että samoja liiketoimia suorittavia taloudellisia toimijoita kohdeltaisiin eri tavoin arvonlisäverotuksessa (ks. vastaavasti em. asia Abbey National, tuomion 56 kohta; JP Morgan Fleming -tuomion 29 kohta ja Wheels-tuomion 20 kohta).
- 45 Niinpä kuudennen direktiivin soveltamiseksi on ratkaistava, ovatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset eläkekassat kyseisen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa tarkoitettuja ”erityisiä sijoitusrahastoja”.

- 46 Tästä on huomautettava, että rahastot, jotka ovat direktiivissä 85/611 tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä, ovat erityisiä sijoitusrahastoja (ks. vastaavasti mm. asia C-44/11, Deutsche Bank, tuomio 19.7.2012, 31 ja 32 kohta ja Wheels-tuomion 23 kohta).
- 47 Erityisinä sijoitusrahastoina on lisäksi pidettävä rahastoja, jotka eivät ole direktiivissä 85/611 tarkoitettuja yhteissijoitusyrityksiä mutta joilla on samat ominaispiirteet kuin yhteissijoitusyrityksillä ja jotka suorittavat siis samoja liiketoimia tai jotka ovat ainakin piirteiltään siinä määrin samankaltaisia, että ne kilpailevat yhteissijoitusyritysten kanssa (ks. vastaavasti em. asia Abbey National, tuomion 53–56 kohta, JP Morgan Fleming -tuomion 48–51 kohta ja Wheels-tuomion 24 kohta).
- 48 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa esittänyt, on riidatonta, etteivät käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiset ammatilliset eläkerahastot kuulu direktiivin 85/611 soveltamisalaan. On kuitenkin tutkittava, voidaanko tällaiset rahastot rinnastaa kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluviin yrityksiin ja kilpailevatko ne niiden kanssa.
- 49 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 85/611 1 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että kyseinen direktiivi koskee yrityksiä, joiden ainoana tarkoituksena on yleisöltä hankittujen varojen yhteinen sijoittaminen siirtokelpoisiin arvopapereihin ja/tai muuhun helposti rahaksi muutettavaan rahoitusomaisuuteen ja jotka toimivat riskin hajauttamisen periaatteella ja joiden osuudet on haltijan vaatimuksesta ostettava takaisin tai lunastettava suoraan tai välillisesti kyseisten yritysten varoilla.
- 50 Kyse on yrityksistä, joihin on koottu useita sijoituksia ja joissa nämä on hajautettu arvopapereihin, joita voidaan hallinnoida tehokkaasti tulosten optimoimiseksi, ja joissa yksittäiset sijoitukset voivat olla melko pieniä. Tällaiset sijoitusrahastot hallinnoivat sijoituksiaan omissa nimissään ja omaan lukuunsa, kun taas jokainen sijoittaja omistaa osuuden rahastosta mutta ei rahaston sijoituksista sellaisenaan (em. asia Deutsche Bank, tuomion 33 kohta).
- 51 Olennainen kriteeri erityiseksi sijoitusrahastoksi luokittelemisessa on useiden edunsaajien varojen yhdistäminen, joka mahdollistaa edunsaajien kantaman riskin jakamisen useille arvopapereille. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan pääasian tilanne on tällainen, koska Tanskan eläkejärjestelmän toisen ja kolmannen pylvään rahoittavat eläkkeensaajat. Lisäksi Østre Landsret täsmentää ensimmäisen kysymyksensä c kohdassa, että kyseessä olevat varat sijoitetaan riskien hajauttamista koskevan periaatteen mukaisesti, ja saman kysymyksen a kohdassa, että vakuutetut kantavat sijoittajariskin.
- 52 Tässä yhteydessä on tehtävä ero pääasiassa kyseessä olevan sijoitusrahaston ja Wheels-tuomiossa kyseessä olleen sijoitusrahaston välillä. Viimeksi mainitussa asiassa vakuutetut eivät nimittäin vastanneet sen sijoitusrahaston, johon eläkejärjestelmän varat on yhdistetty, hallinnointiin liittyvistä riskeistä, sillä eläke oli määritetty etukäteen työnantajan palveluksessa työskentelyn keston ja palkan perusteella ja työnantajan eläkejärjestelmään suorittamat maksut olivat keino täyttää lakisääteiset velvoitteet työntekijöitä kohtaan (ks. Wheels-tuomion 27–29 kohta). Kuten edellä 51 kohdassa on muistutettu, pääasiassa sitä vastoin eläkkeensaajat rahoittavat kyseessä olevat järjestelmät ja kantavat myös sijoittajariskin.
- 53 Sen, onko yritys erityinen sijoitusrahasto, ratkaisemisen kannalta on merkityksetöntä, että eläkemaksut maksaa työnantaja. Saattaa nimittäin olla, että työnantajan on siirrettävä eläkekassalle työntekijöiden eläkemaksuja vastaavat määrät. Tällainen toiminnallinen osallistuminen ei muuta sitä, että eläkemaksut maksetaan vakuutettujen lukuun varoilla, joita on pidettävä heidän työhönsä perustuvina tuloina, ja että viimeksi mainitut kantavat näin aiheutuvan sijoittajariskin. Østre Landsret täsmentää tästä ensimmäisen kysymyksensä b kohdassa, että työnantajan ei ole maksettava lisämaksuja turvataksaan eläkevakuutetuille tietyn tuoton.

- 54 Vaikutusta ei ole myöskään sillä, että eläkekassaan suoritettavat maksut määräytyvät palkansaajia ja työnantajia edustavien järjestöjen tekemien kollektiivisten sopimusten perusteella. Tämä seikka ei nimittäin muuta sitä, että eläkemaksun maksaa työntekijä tai ainakin se maksetaan hänen nimissään ja lukuunsa ja että hän saa sijoituksensa tuoton mutta kantaa myös siihen liittyvän riskin. Merkitystä ei ole myöskään sillä, että työntekijöillä on mahdollisuus maksaa täydentäviä eläkemaksuja tai että muut henkilöt voivat kuulua eläkekassaan yksilöllisten eläkesäästöohjelmien kautta.
- 55 Kyseiset eri tavat maksaa vakuutetuille vastike eläkesäästämisestä eläkeiän saavuttamisen jälkeen – maksettiinpa se kertasuorituksena, tasaerinä tai elinkorkona – ei myöskään saata kyseenalaiseksi eläkekassoihin säästämisen olennaisia osatekijöitä. Kyse on nimittäin kyseisen vastikkeen laskentaan sovellettavien menetelmien välisestä erosta, ja – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 59 kohdassa esittänyt – maksuvaihtoehdosta toiseen on mahdollista siirtyä yhdellä rahoitustoimella.
- 56 Samoin on todettava, Tanskan hallituksen esittämän vastaisesti, ettei sillä, että eläkemaksut voivat oikeuttaa tuloverotuksessa veronalaisesta tulosta tehtäviin vähennyksiin, voi olla vaikutusta eläkekassojen toimintojen verosta vapauttamiseen arvonlisäverotuksessa. Kansallisella tuloverolainsäädännöllä ei nimittäin voida saattaa kyseenalaiseksi unionin arvonlisäverosäännöstyössä säädettyjen vapautusten yhtenäisyyttä.
- 57 On vielä todettava, ettei vakuutusosatekijän mukaan liittäminen saata kyseenalaiseksi eläkekassoihin suoritettavien maksujen olennaisia ominaispiirteitä, koska kyseinen osatekijä on liitännäinen.
- 58 Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut tästä, että liiketoimea on pidettävä yhtenä yhtenäisenä suorituksena muun muassa silloin, kun tiettyä osatekijää on pidettävä pääasiallisena suorituksena ja tiettyä toista tekijää liitännäisenä suorituksena, jota kohdellaan verotuksellisesti samoin kuin pääasiallista suoritusta (em. asia Deutsche Bank, tuomion 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Näin voidaan katsoa olevan myös silloin, kun verovelvollisen tarjoamat kaksi osatekijää tai toimintoa tai sitä useammat osatekijät tai toiminnot liittyvät niin läheisesti yhteen, että ne muodostavat objektiivisesti tarkasteltuina yhden jakamattoman taloudellisen suorituksen, jonka paloittelu osiin olisi keinotekoista (em. asia Deutsche Bank, tuomion 21 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Ensimmäiseen kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset eläkekassat voivat kuulua kyseisen säännöksen soveltamisalaan, jos ne ovat eläkkeensaajien rahoittamia, jos eläkesäästö sijoitetaan riskien hajauttamisen periaatetta noudattaen ja jos sijoittajariskin kantavat vakuutetut. Tältä kannalta ei ole merkitystä sillä, että eläkemaksut suorittaa työnantaja, että niiden määrä perustuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välisiin kollektiivisiin sopimuksiin, että eläkesäästön palauttamismuodot voivat olla moninaiset, että eläkemaksut oikeuttavat tuloverosäännösten mukaan vähennykseen tai että mukaan on mahdollista liittää liitännäinen vakuutusosatekijä.

Toinen kysymys, joka koskee erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitettä

- 60 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele toisella kysymyksellään sitä, onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohtaa tulkittava siten, että siinä esiintyvä erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsite kattaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten palvelujen tarjoamisen.
- 61 Kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohtaan ei sisälly erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitteen määritelmää, vaan kyseistä säännöstä on tulkittava asiayhteytensä sekä kyseisen direktiivin tavoitteiden ja systematiikan valossa, ja tällöin on otettava erityisesti huomioon tässä säännöksessä säädetyn vapautuksen tarkoitus (ks. em. asia Abbey National, tuomion 59 kohta).

- 62 Tässä yhteydessä on todettava ensimmäiseksi, että – kuten edellä 43 kohdassa on muistutettu – erityisten sijoitusrahastojen hallinnointiin liittyvien liiketoimien verosta vapauttamisen tavoitteena on muun muassa helpottaa sijoittajien sijoitusyritysten avulla harjoittamaa arvopaperisijoittamista.
- 63 Toiseksi on todettava, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdan sanamuodolla ei myöskään lähtökohtaisesti suljeta pois sitä, että erityisten sijoitusrahastojen hallinnointi jakautuu useisiin toisistaan erillisiin palveluihin, jotka tällöin saattavat kuulua tuossa säännöksessä tarkoitetun erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitteen alaan ja joihin saatetaan soveltaa siinä säädettyä vapautusta silloinkin, kun ne suorittaa ulkopuolinen hallinnoija (em. asia Abbey National, tuomion 67 kohta ja em. asia GfBk, tuomion 28 kohta).
- 64 Kolmanneksi on todettava, että verotuksen neutraalisuuden periaate aiheuttaa sen, että toimijoiden on voitava valita se toimintamalli, joka tiukasti taloudelliselta kannalta katsoen soveltuu niille parhaiten, ilman sitä vaaraa, että niiden liiketoimet suljettaisiin kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa säädetyn verosta vapauttamisen ulkopuolelle (em. asia Abbey National, tuomion 68 kohta ja em. asia GfBk, tuomion 31 kohta).
- 65 Neljänneksi on mainittava unionin tuomioistuimen täsmentäneen, että kyseisen vapauttamisen kohteena ovat yhteissijoitusyrityksen toiminnalle tunnusomaiset liiketoimet (ks. em. asia Abbey National, tuomion 63 kohta). Se on todennut erityisesti ulkopuolisen hallinnoijan suorittamista hallinnointipalveluista, että niiden on kokonaisuutena arvioiden muodostettava erillinen kokonaisuus ja niiden on oltava erityisiä ja olennaisia osatekijöitä erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnille (ks. vastaavasti em. asia Abbey National, tuomion 70–72 kohta ja em. asia GfBk, tuomion 21 kohta).
- 66 Salkunhoitoon liittyvien tehtävien lisäksi yhteissijoitusyrityksille tunnusomaisia tehtäviä ovat myös direktiivin 85/611 liitteessä II olevan otsikon ”Hallinnoiminen” alla mainittujen tehtävien kaltaiset yhteissijoitusyritysten hallintotehtävät itsessään (ks. em. asia Abbey National, tuomion 64 kohta ja em. asia GfBk, tuomion 22 kohta).
- 67 Se, että palveluja ei ole lueteltu direktiivin 85/611 liitteessä II, ei estä sisällyttämästä niitä sellaisten erityisten palvelujen ryhmään, jotka kuuluvat kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa tarkoitettujen erityisten sijoitusrahastojen ”hallinnointia” koskeviin toimintoihin, sillä direktiivin 85/611 5 artiklan 2 kohdassa korostetaan, että mainitun liitteen luettelo ”ei ole tyhjentävä” (em. asia GfBk, tuomion 25 kohta).
- 68 Unionin tuomioistuin on todennut sellaisten palvelujen, kuten tuottojen ja rahasto-osuuksien tai -osakkeiden hintojen laskenta, varojen arviointi, kirjanpito, tuottojen jakamiseksi tarvittavien ilmoitusten laatiminen, tietojen ja dokumenttien toimittaminen säännöllisin väliajoin julkaistavia tilinpäätöksiä, veroilmoituksia, tilastoja ja arvonlisäveroilmoituksia varten sekä tuottoennusteiden laatiminen, kuuluvan kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa tarkoitetun erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitteen alaan (ks. em. asia GfBk, tuomion 27 kohta).
- 69 Myöskään se, että ulkopuolisen henkilön tarjoamalla neuvonta- ja tiedotuspalveluilla ei muuteta rahaston oikeudellista ja taloudellista tilannetta, ei ole esteenä sille, että ne kuuluvat kyseisessä säännöksessä tarkoitetun erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitteen alaan (ks. em. asia GfBk, tuomion 26 kohta).
- 70 Ne palvelut, joiden vapauttaminen on riidanalaista pääasiassa, on kuvattu edellä 35 kohdassa. Vaikuttaa siltä, etteivät eräät kyseessä olevista palveluista ole luonteeltaan pelkästään teknisiä vaan niillä konkretisoidaan vakuutettujen oikeudet eläkekassoja kohtaan luomalla tilejä eläkekassajärjestelmään ja kirjaamalla suoritettut eläkemaksut tileille. Vakuutettujen tileille kirjaamista koskevista toimista näyttäisi seuraavan se, että työntekijän tähän liittyvä saatava työnantajalta muuttuu saatavaksi eläkekassalta.

- 71 Tässä tilanteessa on todettava, että tällaiset tilille kirjaamista koskevat toimet ovat olennaisia erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin kannalta.
- 72 Verotuksen neutraalisuuden periaate tukee tällaista päätelmää. Arvonlisäveron kantamisella tällaisista palveluista silloin, kun ne suorittaa ulkopuolinen, suosittaisiin nimittäin eläkekassoja, jotka ovat päättäneet kirjata itse vakuutettujen suorittamat eläkemaksut, suhteessa sellaisiin eläkekassoihin, jotka ovat valinneet ulkopuolisten käyttämisen, vaikka tällaisten palvelujen alihankinta saattaa merkitä tehokkuusetuja eläkekassoille ja siten niiden jäsenenä oleville vakuutetuille (ks. vastaavasti em. asia GfBk, tuomion 31 kohta).
- 73 Muista edellä 35 kohdasta ilmenevistä palveluista on todettava, että niissä näyttäisi olevan olennaisilta osin kyse direktiivin 85/611 liitteessä II tarkoitetuista tilejä koskevista kirjanpito- ja tietopalveluista.
- 74 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten palvelujen tapauksessa työnantajien toimittamien tarpeellisten tietojen käsittely ja riittämättömien eläkemaksujen yksilöinti vaikuttaa olennaiselta vakuutettujen tilejä pitävän kannalta. Lisäksi tilejä pitävällä on myös parhaat edellytykset määrittää summat, jotka työnantajien on vielä maksettava eläkekassoihin, ja toimittaa tiliotteet.
- 75 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jolla on kaikki tiedot kunkin pääasiassa kyseessä olevan liiketoimen arvioimiseksi, on kuitenkin arvioitava, kuuluvatko kyseessä olevat palvelut kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdassa, sellaisena kuin sitä on tulkittu edellä, tarkoitettujen erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsitteen alaan.
- 76 Toiseen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohtaa on tulkittava siten, että siinä esiintyvä erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsite kattaa sellaisten palvelujen suorittamisen, joilla yritys konkretisoi vakuutettujen oikeudet eläkekassoja kohtaan luomalla tilejä ja kirjaamalla suoritettut eläkemaksut heidän tileilleen eläkejärjestelmissä. Käsite kattaa myös direktiivin 85/611 liitteessä II tarkoitettujen kaltaiset tilejä koskevat kirjanpito- ja tietopalvelut.

Kolmas ja neljäs kysymys, jotka koskevat erityisesti maksuihin ja tilisiirtoihin liittyviä toimia

- 77 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee kolmannella ja neljännellä kysymyksellään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, onko kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohtaa tulkittava siten, että siinä säädetty maksuja tai tilisiirtoja koskevien liiketoimien vapautus arvonlisäverosta koskee myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaista eläkekassoille suoritettaviin maksuihin liittyvää palvelua, ja onko tällaista palvelua pidettävä yhtenä palvelukokonaisuutena vai useina erillisinä palveluina, joita on arvioitava erikseen.
- 78 On huomautettava, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdan perusteella vapautetut liiketoimet määritellään suoritettujen palvelujen luonteen eikä palvelujen suorittajan tai vastaanottajan avulla (ks. em. asia SDC, tuomion 32 ja 56 kohta ja asia C-175/09, Axa UK, tuomio 28.10.2010, Kok., s. I-10701, 26 kohta). Vapautuksen edellytyksenä ei siis ole se, että toimet tekee tietyn tyyppinen yritys tai tietyn tyyppinen oikeushenkilö, kunhan ne kuuluvat kokonaisuudessaan rahoitustoimien alaan (ks. vastaavasti em. asia SDC, tuomion 38 kohta ja em. asia Axa UK, tuomion 26 kohta).
- 79 Unionin tuomioistuin on todennut, että tilisiirto on liiketoimi, jolla tietty määrä rahaa siirretään yhdeltä pankkitililtä toiselle saadun määräyksen mukaisesti. Tilisiirrolle on tunnusomaista erityisesti se, että yhtäältä määräyksen antajan ja rahamäärän vastaanottajan välinen ja toisaalta näiden henkilöiden ja niiden pankkien välinen ja tilanteen mukaan pankkien keskinäinen oikeudellinen ja taloudellinen

tilanne muuttuu. Lisäksi tämän muutoksen aiheuttajana on pelkästään varojen siirto tililtä toiselle riippumatta siirron syystä (ks. vastaavasti em. asia SDC, tuomion 53 kohta ja asia C-350/10, Nordea Pankki Suomi, tuomio 28.7.2011, Kok., s. I-7359, 25 kohta).

- 80 Tällainen tulkinta ei aseta edellytyksiä tilisiirtojen toteuttamistavoille, koska ne voidaan toteuttaa kirjausten avulla. Näin tapahtuu saman pankin asiakkaiden välisissä tilisiirroissa tai saman henkilön eri tilien välisissä tilisiirroissa, joissa sama henkilö on samalla määräyksen antaja ja suorituksen saaja. ATP on täsmentänyt istunnossa, että vaikka rahamäärien siirtäminen käyttötililtä saman tilinomistajan säästötilille ei muuta velkojaa eikä saatavan määrää, saatavaa koskevat ehdot suhteessa pankkiin muuttuvat. Tällainen tilisiirto kahden samalle tilinomistajalla kuuluvan tilin välillä toteutuu tileihin kirjaamisena, josta alkaen saatavaa koskevat uudet ehdot.
- 81 Tällaiset toimet ovat kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdassa tarkoitettuja palveluja, tapahtuivatpa ne tilisiirtoina, joihin liittyy varojen siirtäminen, tai tileihin kirjaamisena.
- 82 Kuten edellä 70 kohdassa on mainittu, eräät palvelut, joiden vapauttaminen on riidanalaista pääasiassa, kuten vakuutettujen tileille kirjaamisen kaltaiset palvelut, eivät vaikuta luonteeltaan pelkästään teknisiltä vaan niillä konkretisoidaan vakuutettujen oikeudet eläkekassoja kohtaan muuttamalla työntekijän saatava työnantajaltaan saatavaksi siltä eläkekassalta, johon hän kuuluu.
- 83 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jolla on kaikki tiedot kyseessä olevien liiketoimien arvioimiseksi, on kuitenkin arvioitava, ovatko kyseessä olevat palvelut kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdassa, sellaisena kuin sitä on tulkittu edellä, tarkoitettuja palveluja.
- 84 Sen tehtävänä on myös arvioida, liittyvätkö ATP:n suorittamat muut palvelut edellä 58 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla niin läheisesti vakuutettujen tileihin kirjaamiseen, että ne muodostavat objektiivisesti tarkasteltuna yhden jakamattoman taloudellisen suorituksen, jonka paloittelu osiin olisi keinotekoista.
- 85 Kolmanteen ja neljanteen kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että kuudennen direktiivin 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että siinä säädetty maksuja tai tilisiirtoja koskevien liiketoimien vapautus arvonnlisäverosta koskee sellaisten palvelujen suorituksia, joilla yritys konkretisoi vakuutetun oikeudet eläkekassoja kohtaan perustamalla vakuutetuille tilejä eläkejärjestelmiin ja kirjaamalla heidän eläkemaksunsa tileille, ja kyseisiin palveluihin nähden liitännäisiä liiketoimia, jotka muodostavat niiden kanssa yhtenä kokonaisuutena pidettävän taloudellisen suorituksen.
- 86 Kun otetaan huomioon kolmanteen ja neljanteen kysymykseen annettu vastaus, viidenteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 87 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste – 17.5.1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdalla on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset eläkekassat voivat kuulua kyseisen säännöksen soveltamisalaan, jos ne ovat eläkkeensaajien rahoittamia, jos eläkesäästö sijoitetaan riskien hajauttamisen periaatetta noudattaen ja jos sijoittajariskin kantavat vakuutetut. Tältä kannalta ei ole merkitystä sillä, että eläkemaksut suorittaa työnantaja, että niiden määrä perustuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välisiin kollektiivisiin sopimuksiin, että eläkesäästön palauttamismuodot voivat olla moninaiset, että eläkemaksut oikeuttavat tuloverosäännösten mukaan vähennykseen tai että mukaan on mahdollista liittää liitännäinen vakuutusosatekijä.
- 2) Kuudennen direktiivin 77/388 13 artiklan B kohdan d alakohdan 6 alakohdalla on tulkittava siten, että siinä esiintyvä erityisten sijoitusrahastojen hallinnoinnin käsite kattaa sellaisten palvelujen suorittamisen, joilla yritys konkretisoi vakuutettujen oikeudet eläkekassojakohtaan luomalla tilejä ja kirjaamalla suoritettut eläkemaksut heidän tileilleen eläkejärjestelmissä. Käsite kattaa myös arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/611/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 21.1.2002 annetuilla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveillä 2001/107/EY ja 2001/108/EY, liitteessä II tarkoitettun kaltaiset tilejä koskevat kirjanpito- ja tietopalvelut.
- 3) Kuudennen direktiivin 77/388 13 artiklan B kohdan d alakohdan 3 alakohdalla on tulkittava siten, että siinä säädetty maksuja tai tilisiirtoja koskevien liiketoimien vapautus arvonlisäverosta koskee sellaisten palvelujen suorituksia, joilla yritys konkretisoi vakuutettun oikeudet eläkekassojakohtaan perustamalla vakuutetuille tilejä eläkejärjestelmiin ja kirjaamalla heidän eläkemaksunsa tileille, ja kyseisiin palveluihin nähden liitännäisiä liiketoimia, jotka muodostavat niiden kanssa yhtenä kokonaisuutena pidettävän taloudellisen suorituksen.

Allekirjoitukset